

Pacient s celiakiou – základné poznatky o chorobe

Editor: Kvetoslava Rimárová

Autori: Kvetoslava Rimárová a Emeše Majorová

2010

Pacient s celiákiou – základné poznatky o chorobe

Editor: MUDr. Kvetoslava Rimárová, CSc.

Autori: MUDr. Kvetoslava Rimárová, CSc.
MUDr. Emeše Majorová

Recenzia: MUDr. Mária Zakuciová
prof. MUDr. Kamila Bernasovská, CSc.
MUDr. Stela Majlingová
doc. MVDr. Eva Dudriková, PhD.

Vydala: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach,
Nadácia Univerzity Pavla Jozefa Šafárika
a Združenie rodičov a priateľov detí a mladistvých s coeliakiou.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Táto publikácia vychádza vďaka podpore Nadácie Univerzity Pavla Jozefa Šafárika a firmy Nestlé. Monografia ďalej vychádza s podporou grantov Ministerstva školstva VEGA MŠ 1/0451/09, KEGA 260-002 UPJŠ-4/20010 a NFP OPVaV-2009/2.1/03 SORO Centrum excelentosti pre výskum faktorov ovplyvňujúcich zdravie so zameraním na skupinu marginalizovaných a imunokompromitovaných osôb.

Monografia je súčasťou grantov a publikačnej činnosti pre oblasť Ministerstva školstva SR a práce Združenia rodičov a priateľov detí a mladistvých s coeliakiou.

ISBN 978-80-7097-820-7

OBSAH

ÚVOD (Kvetoslava Rimárová).....	7
1. CELIAKIA (Emeše Majorová a Kvetoslava Rimárová).....	8
1.1 HISTÓRIA CELIAKIE (Kvetoslava Rimárová).....	8
1.2 CELIAKIA – ZÁKLADNÁ DEFINÍCIA, FORMY OCHORENIA (Emeše Majorová).....	9
1.3 EPIDEMIOLOGIA (Kvetoslava Rimárová).....	12
1.4 PATOLOGICKÉ NÁLEZY (Emeše Majorová).....	13
1.5 IMUNOLOGICKÉ FAKTORY CELIAKIE (Emeše Majorová).....	14
1.5.1 Imunológia (Emeše Majorová).....	14
1.6 ETIOLOGIA A PATOGENÉZA (Emeše Majorová).....	15
1.7 GENETIKA (Kvetoslava Rimárová).....	16
1.8 KEÚČOVÉ POZNATKY O CELIAKII (Emeše Majorová).....	17
1.9 KLINICKÁ SYMPTOMATOLÓGIA OCHORENIA (Emeše Majorová).....	18
1.9.1 Možné príznaky celiakie.....	18
1.9.2 Prejavy celiakie v dospelosti.....	19
1.9.3 Ochorenia spojené so zvýšeným výskytom celiakie.....	21
1.10 DIFERENCIÁLNA DIAGNOSTIKA (Emeše Majorová).....	21
1.11 KOMPLIKÁCIE A RIZIKÁ NELIEČENEJ CELIAKIE (Emeše Majorová).....	22
1.12 PRETRVÁVANIE SYMPTÓMOV (Kvetoslava Rimárová).....	22
1.13 DIAGNOSTIKA CELIAKIE (Kvetoslava Rimárová).....	23
1.13.1 Rutinné krvné testy.....	24
1.13.2 Biopsia sliznice tenkého čreva.....	24
1.13.3 Sérologické markery.....	27
2. LIEČBA A DIÉTA PRI CELIAKII, LEPOK A JEHO ŠTANDARDY (Kvetoslava Rimárová).....	34
2.1 PROGNOZA CELIAKIE (Kvetoslava Rimárová).....	29

2.2	LEČBA (Kvetoslava Rimárová)	30
2.3	BEZLEPKOVÁ DIÉTA (Kvetoslava Rimárová)	30
2.4	DŮSLEDKY NEDODRŽÍAVANIA DIÉTY (Kvetoslava Rimárová)	32
2.5	AKO ČASTO BY MAL BYŤ PACIENT S CELIAKIOU SLEDOVANÝ (Kvetoslava Rimárová)	33
2.6	DOJČENIE A CELIAKIA (Kvetoslava Rimárová)	33
2.7	LEPOK, PRAHOVÉ HODNOTY, OZNAČOVANIE POTRAVÍN, POTRAVINOVÝ KÓDEX (Kvetoslava Rimárová)	33
2.7.1	Rozdiely v prahových hodnotách lepku	34
2.7.2	Povinnosti výrobcov	35
2.7.3	Označovanie potravín a alergénov v Európskej únii	36
2.8	POTRAVINOVÝ KÓDEX V SLOVENSKEJ REPUBLIKE (Kvetoslava Rimárová)	37
2.8.1	Čo sú to bezlepkové potraviny?	37
2.8.2	Potraviny zakázané – obsahujúce lepok	38
2.8.3	Potraviny zakázané pri laktózovej intolerancii	39
2.8.4	Potraviny bez obsahu lepku	40
2.8.5	Život s celiakiou – rady pacientom	40
2.8.6	Testy lepku v potravinách	42
2.9	ZDRAVOTNÉ KOMPLIKÁCIE CELIATIKOV (Kvetoslava Rimárová)	42
2.9.1	Deficity minerálov, vitamínov a stopových prvkov	42
2.9.2	Osteoporóza	43
3.	ZLOŽENIE STRAVY A ZDRAVIE (Kvetoslava Rimárová)	46
3.1	ENERGETICKÁ A BIOLOGICKÁ HODNOTA POTRAVÍN (Kvetoslava Rimárová)	49
3.2	ZLOŽKY VÝŽIVY (Kvetoslava Rimárová)	50
3.2.1	Bielkoviny	50
3.2.2	Sacharidy	52

3.2.3	Tuky	54
3.2.4	Cholesterol.....	55
3.3	VITAMÍNY (Kvetoslava Rimárová)	57
3.4	MINERÁLNE LÁTKY (Kvetoslava Rimárová).....	67
3.5	ODPORÚČANÉ VÝŽIVOVÉ DÁVKY (Kvetoslava Rimárová).....	73
3.6	ALTERNATÍVNE VÝŽIVOVÉ SMERY (Kvetoslava Rimárová).....	77
4.	FAJČENIE A ZDRAVIE (Kvetoslava Rimárová).....	80
5.	ALKOHOLA ZDRAVIE (Kvetoslava Rimárová).....	85
6.	SOCIÁLNA A KÚPELNÁ STAROSTLIVOSŤ (Kvetoslava Rimárová).....	89
6.1	SOCIÁLNE POSTAVENIE U PACIENTOV S CELIAKIOU (Kvetoslava Rimárová).....	89
6.2	SOCIÁLNA POSUDKOVÁ ČINNOSŤ (Kvetoslava Rimárová).....	91
6.3	EKONOMICKÉ ASPEKTY OCHORENIA (Kvetoslava Rimárová).....	93
6.4	MOŽNOSTI SKVALITNENIA STAROSTLIVOSTI O CELIATIKOV (Kvetoslava Rimárová).....	94
6.5	SOCIÁLNO-ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ O SOCIÁLNE SLABŠIE VRSTVY (Kvetoslava Rimárová).....	95
6.6	PREUKAZ ZŤP ALEBO ZŤP-S (Kvetoslava Rimárová).....	97
7.	STAROSTLIVOSŤ O PACIENTOV S CELIAKIOU ZO STRANY OBČIANSKÝCH ZDRUŽENÍ A POMOC INTERNETU (Kvetoslava Rimárová).....	98
7.1	CENTRUM SOCIÁLNO-ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI (Kvetoslava Rimárová).....	99
7.2	KÚPELNÁ STAROSTLIVOSŤ (Kvetoslava Rimárová).....	100
7.3	VÝSLEDKY PRIESKUMU KVALITY ŽIVOTA U CELIATIKOV (Kvetoslava Rimárová).....	100

8. INFORMÁCIE O VÝROBCOCH, PRODUCENTOCH A PREDAJCOCH A POSKYTOVATEĽOCH BEZLEPKOVÝCH POTRAVÍN (Kvetoslava Rimárová)	101
8.1 ADRESÁR A KONTAKTY NA VÝROBCOV A PREDAJCOV POTRAVÍN (Kvetoslava Rimárová)	101
8.2 DIÉTNE ŠKOLSKÉ JEDÁLNE VO VÝCHODOSLOVENSKOM KRAJI (Kvetoslava Rimárová)	104
9. CELIAKIA A INTERNET (Kvetoslava Rimárová)	105
9.1 INTERNETOVÉ STRÁNKY NA ZAHRANIČNÝCH VÝROBCOV	105
9.2 OBČIANSKE ZDRUŽENIA A NADÁCIE PRACUJÚCE PRE CELIATIKOV (Kvetoslava Rimárová)	106
10. DISTRIBÚCIA BEZLEPKOVÝCH POTRAVÍN (Kvetoslava Rimárová)	108
10.1 ZOZNAM DIETETICKÝCH POTRAVÍN PLNE UHRÁDZANÝCH ALEBO ČIASTOČNE UHRÁDZANÝCH NA ZÁKLADE VEREJNÉHO ZDRAVOTNÉHO POISTENIA (Kvetoslava Rimárová)	108
11. ZOZNAM VÝROBKOV VHODNÝCH PRE BEZLEPKOVÚ DIÉTU (Kvetoslava Rimárová)	110
12. RECEPTY (Kvetoslava Rimárová)	113
13. ZÁVER (Kvetoslava Rimárová)	121
UPOZORNENIE	123
LITERATÚRA (Kvetoslava Rimárová)	124